

Македонско здружение на млади правници

ДО: **МИНИСТЕРСТВО ЗА ПРАВДА**

Г-дин Билен Салији, Министер за правда

Копија до:

- г-дин Оливер Ристовски, Заменик Министер за правда
- г-дин Зулфи Адили, Државен секретар на Министерство за правда
- Работната група за изработка на новиот текст на Законот за бесплатна правна помош, одговорно лице г-ѓа Ирина Димитровска

Скопје, 13.12.2017 година

МИСЛЕЊЕ

ЗА ПРЕДЛОГ ЗАКОНОТ ЗА БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОШ ОД НОЕМВРИ 2017

Почитувани,

Следејќи го процесот на изработка на нацрт текстот на новиот Законот за бесплатна правна помош (ЗБПП), поставен на Единствениот национален електронски регистар на прописи (ЕНЕР) на 28.11.2017 година, Ви доставуваме мислење и забелешки во однос на текстот на законот, како и предлози за подобрување на неговите одредби.

1. **Целта на законот** треба да се дефинира како овозможување и унапредување на правото на човекот и граѓанинот на пристап до правда и правична судска заштита преку обезбедување на финансиска поддршка од страна на државата. Имајќи ја предвид различноста на материјата која може да биде во рамки на судската заштита, сметаме дека е потребно јасно и прецизно наведување на материјата (граѓанска, управно судска материја, уставно судска заштита итн.).

2. **Дефинирање на поимите – Општиот правен совет**, според начинот како е дефиниран не може да биде општ. Од вклучената дефиниција во предлог Законот, се навлегува во суштината на прашањето за кое е дојдена странката, па оттука потребно е негово преформулирање во „правен совет“. **Барател на бесплатна правна помош** е дефиниран како лице кој поднел до здружението или до подрачното одделение пополнето барање за секундарна правна помош. Бидејќи здружението не е државен орган, сметаме дека ваквата формулација не смее да биде наведена во закон од причина што не може да му се наметне обврска на здружение да прима писмена и од тој момент да се смета дека почнуваат сите рокови и вклучително постапката за бесплатна правна помош (БПП). Наспроти тоа, лицето може да се обрати до здружението за понатамошна постапка.

Македонско здружение на млади правници

3. Во делот на општи одредби, конкретно член 4 став 3 каде е наведено дека „**Бесплатната правна помош** може да биде дадена како претходна правна помош и секундарна правна помош“ посочуваме на член 3 точка 7 каде е дефиниран барателот на БПП како лице кое поднело пополнето барање за секундарна правна помош. Тргувајќи од значењето на двете фази на бесплатната правна помош (претходна и секундарна) и условите под кои се одвиваат, во овој случај барател на бесплатна правна помош треба да биде лице кое бара било каква форма на БПП. Сметаме дека во овој дел треба да се интервенира за да не дојде до контрадикторност на одредбите и потешкотии при имплементација на законот во пракса.

4. Оддел 2, Претходна правна помош

4.1. Подрачни одделенија

А) опсег на претходна правна помош – во текстот е наведено дека претходната правна помош може да опфаќа: иницијален правен совет за правото на користење на правната помош; општа правна информација или општ правен совет; помош при комплетирање на барањето за секундарна правна помош. Бидејќи општата правна информација и правниот совет суштински се разликуваат како два посебни облици на правна помош, предлагаме да бидат наведени во одделни алинеи.

Б) обврски на подрачно одделение – Една од обврските на подрачното одделение кога спроведува иницијална средба со заинтересираното лице е да подготви кратко писмено мислење за предметот кое ќе го приклучи кон списите и ќе го комплетира барањето за БПП. Тргувајќи од потребата да се унифицира постапувањето на подрачните одделенија и генерално Министерството за правда, потребно е да се утврди и пропише посебна форма за содржината на краткото мислење за предметот.

В) надзор над дадена претходна правна помош – надзорот над подрачните одделенија е регулиран со член 10 од овој закон, кој е вклучен во делот за надлежности и обврски на подрачните одделенија и Министерство за правда за давање претходна правна помош. Член 10 во став 3 точка 1 и 2 содржи одредби за санкционирање на здруженијата, кои структурно гледано се опфатени во наредниот дел од законот. Надзорот треба да биде во посебна глава.

4.2. Здруженија со овластување за претходна правна помош

А) обврски на здружението – во овој дел, недостасува јасна и прецизна одредба дека здружението во секој случај ќе обезбеди општа правна информација и правен совет, а по потреба ќе пополни барање за секундарна правна помош. Ова од причина што во дадени ситуации правната работа на барателот ќе може да се реши со правниот совет обезбеден од здружението и ќе нема потреба да се поднесува барање за секундарна правна помош. Тоа понатака повлекува и потреба за прецизирање, односно вклучување на јасна одредба за надоместокот кој ќе му следува на здружението во секој случај и за секоја обезбедена услуга (без разлика дали е пополнето барање за секундарна правна помош или не). Понатаму, краткото мислење за предметот кое здружението го има како обврска да го подготви, мора да се унифицира, на ист начин како и образецот на кратките писмени мислења на подрачните одделенија.

Македонско здружение на млади правници

5. Оддел 3, Секундарна правна помош

А) Постои потреба за преформулација на став 5 точка 1 од член 15 од предлог законот. Право на овластување за барателот да избере адвокат за секундарна правна помош не може да се дава, бидејќи тоа се подразбира. Во моментот кога на барателот ќе му се издаде потврдата за одобрување на секундарна правна помош, подрачното одделение веќе претходно има увид во барањето кој адвокат е избран за давање секундарна правна помош. Во потврдата единствено може да се назначи адвокатот со Име, Презиме, Број на лиценца и Број на решение со кое е упишан во регистарот при Министерство за правда.

Б) Опсег на секундарна правна помош – изоставено е и вонсудско решавање на спорови.

В) Лица кои имаат право да поднесат барања за секундарна правна помош – Сметаме дека од особено значење е да се вклучи прецизна одредба, односно точка во член 17 на ЗБПП, дека странски државјанин кој не е во можност да регулира престој во Република Македонија, а е присутен на територијата на државата како жртва на кривично дело, сведок во кривична постапка или е во постапка за присилно отстранување од територијата на Република Македонија, ќе има право да поднесе барање за секундарна правна помош. Ваквиот предлог го основаме на потребата од остварување непречен пристап до правна помош за нерегуларните мигранти во Македонија, кои во државата се соочуваат со отежнат/оневозможен пристап до адвокат и правна помош, а се жртви на кривични дела, сведоци во кривични постапки, привремено задржувани и под ризик за присилно отстранување.

Г) Почеток на постапка за секундарна правна помош – во член 18 е наведено дека постапката за секундарна правна помош започнува со поднесување на барањето за секундарна правна помош од заинтересираното лице до подрачното одделение или до здружението кое се наоѓа на територијата на која лицето има живеалиште или престојувалиште. Од особено значење е да направи една дистинкција до каде Законот за општа управна постапка од 2015/2016 година дава можност за почетоци на управната постапка, бидејќи вака како е уредено со Законот за бесплатна правна помош се дава до знаење дека здружението ќе се смета за државен орган. Во оваа насока, не може да се смета дека постапката за секундарна правна помош започнува со поднесување на барањето до здружението. Тоа е спротивно на одредбите на Законот за општа управна постапка, кој во член 4 алинеја 1, 2 и 13 дефинира што е јавен орган, што е давател на услуга и што е услуга од општ интерес. Оттука, како јавен орган се сметаат: министерствата, органите на државната управа, организации утврдени со закон, другите државни органи, правните и физичките лица на кои со закон им е доверено да вршат јавни овластувања, како и органите на општината, на градот Скопје и општините во градот Скопје. Понатаму, како давател на услуга ќе се сметаат сите правни лица кои врз основа на закон се овластени да даваат јавни услуги или услуги од општ интерес. На крај, како услуги од општ интерес се сметаат услугите кои на граѓаните им се даваат од страна на правни лица врз основа на јавно овластување издадено од јавен орган. Во корелација со овие одредби, треба да се имаат и одредбите од член 28, 51 и 52 од ЗОУП. Во член 28 став 2 од ЗОУП, користена е терминологија за јавен орган и неговите должности, односно: тој да го советува, да ги прима барањата; да комуницира со странките и да ги известува странките за секој управен акт или дејствие издаден од јавниот орган. Во член 52 став 1 и 3 од ЗОУП, е стриктно наведено дека управната постапка ја поведува надлежниот јавен орган на барање од странката или по службена должност, а по службена должност ќе ја поведе исклучиво кога тоа е изречно утврдено со закон и кога ќе дознае за факти што наложуваат да се поведе управна постапка за да се заштити јавниот интерес. Почетокот пак на постапката е уреден со член 52 став 1 и 3 од ЗОУП, и е утврден од денот на поднесување на барањето кај јавниот орган. Имајќи ги предвид овие одредби од ЗОУП, барателот на БПП неможе да го поднесува барањето до здружението од причина што здружението не е државен орган, а под

Македонско здружение на млади правници

истиот аргумент – нема да може да се смета и почеток на постапката за секундарна правна помош од овој момент. Може да се обрати до здружението за понатамошна постапка.

Од овие причини постои потреба да се интервенира во текстот на предлог законот секаде каде е наведено дека барањето се поднесува до здружението.

6. Услови за приходите на барателот - член 20 став 2 точка 3, 10, 12 и 13 - Како месечен приход на барателот на правна помош и на членовите на неговото семејство се наведени дека ќе се сметаат и: паричен надоместок по основ на невработеност, законска издршка, надоместок на плата за скратено работно време поради нега на дете со телесни или ментални пречки во развојот и парична помош на лице кое до 18 години возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа.

А) Паричниот надоместок по основ на невработеност го добива лицето кое е невработено и кое било во работен однос најмалку 9 месеци непрекинато или 12 месеци со прекини во последните 18 месеци (според член 65 од Закон за вработувањето и осигурување во случај на невработеност). Висината на месечниот паричен надоместок за време на невработеност се утврдува врз основа на пресметаните и исплатени плати кај работодавачот согласно со закон, колективен договор и договор за вработување и изнесува 50% од просечната месечна нето плата на работникот за последните 24 месеца за лице кое има право на паричен надоместок до 12 месеца, а за лице кое има право на паричен надоместок подолго од 12 месеца, паричниот надоместок за првите 12 месеца изнесува 50% од просечната месечна нето плата на работникот за последните 24 месеца, а за преостанатото време 40% од просечната месечна нето плата (согласно член 68 од истиот Закон). Овој надомест е ограничен временски и видно од објаснувањето во никој случај не го надминува лимитот кој е поставен со предлог законот, па на таа основа не може да се смета како приход кој видно ќе придонесе кон зголемување на финансиите на барателот.

Б) Законската издршка не треба да биде вклучена во листата од член 20 на Законот за БПП, бидејќи е врзана за личноста на примателот на издршката како нужни средства за негова егзистенција и издржување а не за зголемување на имотот и финансиската состојба на целото домаќинство, а од друга страна како аргумент повеќе е тоа што законската издршка е изземена од извршување според член 116 од Законот за извршување.

В) Надоместок на плата за скратено работно време поради нега на дете со телесни или ментални пречки во развојот според член 169 став 2 од Закон за работни односи се исплаќа според прописи за социјална заштита. Според Закон за социјална заштита, овој надоместок влегува во групата на парични права од социјална заштита (член 44 точка 8 во врска со член 82 од ЗСЗ). Според став 2 од член 82 од ЗСЗ, висината на основицата на овој надоместок на плата изнесува 4.800 денари, па како и законската издршка неможе да се смета дека влијае на значајно зголемување на приходите и финансиската состојба на барателот.

Г) Парична помош на лице кое до 18 години имало статус на дете без родители, е исто така едно од паричните права кои се доделуваат од областа на социјалната заштита. Еден од условите за ова право е лицето да нема приходи ниту имот од кои ќе може да се издржува до 26 години од неговиот живот (член 68 став 1 од ЗСЗ), додека основицата за ова парично право е 4000 денари односно 5.600 за дете на редовно школување (член 69 од ЗСЗ).

Македонско здружение на млади правници

7. Основи за одбивање на барањето за правна помош – во член 24 еден од основите за одбивање на барањето за секундарна правна помош е и надомест на нематеријална штета, кое не би требало да се смета како такво.

8. Рокови за постапување по барање за секундарна правна помош – утврдениот рок од 15 дена во кој подрачното одделение е должно да постапи е премногу долг, повторно ќе настанат ситуации на негово одолговлекување и со тоа не се влијае кон обезбедување должно внимание на начелото за итност на постапката. Дополнително треба да се изнајде некој механизам за правна заштита во случај кога роковите не се почитуваат и повторно би се пробивале.

9. Посебни постапки – во член 44 од ЗБПП е наведено дека застапување и одбрана во кривични постапки ќе се обезбедува во согласност со одредбите на Законот за кривична постапка. Не е јасно зошто е ова така уредено и како жртвите на семејно насилство ќе го остварат правото на бесплатна правна помош за застапување во кривична постапка, кога е јасно дека тие не можат да добијат застапник врз основа на одредбите на ЗКП. Уште повеќе, не е јасно како ќе го обезбедат застапникот во кривична постапка жртвите на кривични дела (трговија со луѓе и сл.) кога исто така за нив не е предвидено застапување според ЗКП.

10. Лични податоци - Имајќи ги предвид одредбите на Законот за заштита на лични податоци, ова е доста сериозно прашање, на кое треба да му се даде зголемено внимание.

11. Можни ситуации од практичен аспект во врска со одредбите од член 26 став 1 и став 3 од Предлог законот. Во овие одредби е утврдено дека одбиениот барател на секундарна правна помош може да поднесе приговор против известувањето со кое не му се одобрува секундарната помош. Сосема е возможно да се случи барателот да дојде за првпат кај здружението и да бара претходна правна помош во форма на правен совет за поднесување на овој приговор. Прашањето кое се наметнува е дали ќе се смета дека здружението дало претходна правна помош? Крајно, имајќи предвид дека можат да настанат разни ситуации (утврдени во законот) според кои може да се одбие барањето, постои потреба од вклучување на можност за автоматски да му се одобри адвокат на лицето за да може да ја состави тужбата за поведување на управен спор.

ПРЕПОРАКИ:

Вклучување на прецизна одредба за утврдување на целта на законот

Вклучување на прецизна одредба со дефинирање на поимите „барател на БПП“ и „БПП“

Пропишување на посебна форма за содржината на краткото мислење за предметот (од значење за подрачните одделенија и здруженијата со овластување за претходна правна помош)

Вклучување на јасна и прецизна одредба дека здружението во секој случај ќе обезбеди општа правна информација и правен совет, а по потреба ќе пополни барање за секундарна правна помош

Вклучување на јасна и прецизна одредба дека секоја услуга обезбедена од здружението ќе биде соодветно надоместена согласно Тарифникот, со назначување дека исплатата нема да биде зависна од одобрено барање за секундарна правна помош

Македонско здружение на млади правници

Во секундарна правна помош да се вклучи и вонсудско решавање на спорови (медијација).

Интервенирање во сите одредби од текстот на предлог законот каде е наведено дека барањето се поднесува до здружението, од причина што здружението не е државен орган овластен за прием на барања

Ревидирање на услови за приходите на барателот на секундарна правна помош

Скратување на роковите за постапување по поднесено барање за секундарна правна помош и изнаоѓање на механизам за правна заштита во случај кога роковите не се почитуваат и повторно се пробиваат

Вклучување на застапување во кривична постапка во рамки на бесплатна правна помош

Придавање на особено внимание за личните податоци на барателите и нивна заштита согласно закон

Се надеваме дека ќе го разгледате овој документ и ќе ги земете предвид нашите забелешки и предлози за подобрување на текстот и решенијата кои се вклучени во Предлог законот. Дополнително, Ви стоиме на располагање за сите активности кои се насочени кон олеснување на пристапот до правда на граѓаните.

Лица за контакт од МЗМП – Елена Георгиевска, 023220870 и е-пошта egeorgievska@myla.org.mk

Светлана Црвенковска, 023220870 и е-пошта skjoseva@myla.org.mk

Со почит,

Зоран Дранговски, Претседател

Македонско здружение на млади правници

